

Stadsbyggnadsförvaltningen

Gatu- och samhällsmiljönämnden

Handläggare:
Lennartsson Anna (Projektledare)

Riktlinjer för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Gatu- och samhällsmiljönämnden föreslås besluta

att godkänna förslaget till riktlinjer för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun

Sammanfattning

Riktlinjerna ska säkerställa att Uppsala kommuns sittplatser uppfyller invånarens behov av tillgängliga sittplatser både vad gäller utformning och intervall. **Kommunens sittplatser skall vara icke exkluderande.**

Syftet är att skapa en tydligare samsyn och långsiktighet vad gäller vilken kvalitet som ska eftersträvas i planering, projektering och förvaltning av kommunens sittplatser samt hur våra befintliga sittplatser skall förvaltas och utvecklas.

Ärendet

Förslaget till riktlinjer för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun är en del av "Styrdokument för sittplatser i Uppsala kommun", vilken består av tre delar:

- Riktlinjer för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun.
- Handlingsplan för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun, ett webbverktyg där inventeringar och anläggningsbehov har sammanställts. Dessa ligger sedan till grund för avdelningens investeringsplanering.
- Typritning för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun, en ritning som skall underlätta, tydliggöra och säkerställa att riktlinjerna implementeras i arbetet på förvaltningen.

Styrdokumentet ska säkerställa att Uppsala kommuns sittplatser uppfyller kommuninvånarens krav och behov av tillgängliga sittplatser med ett jämt intervall samt att sittplatserna är långsiktigt hållbara och integreras i våra befintliga och nya

miljöer på ett tryggt sätt.

Dokumentet och de digitala plattformarna riktar sig till kommunens egen organisation och andra aktörer som medverkar i stadsutvecklingen i Uppsala kommun.

Beredning

Styrdokumentet för sittplatser i Uppsala kommun har tagits fram av avdelning Gata, Park, Natur som ett steg i utvecklingen av sittplatser på allmän plats inom kommunen.

Jämställdhet

Fysisk aktivitet har vuxit och utgör numera ett eget folkhälsomål. Vi ska tillsammans skapa samhällsliga förutsättningar för god och jämlik hälsa och bygga ett samhälle som främjar fysisk aktivitet oavsett kön eller ålder. Uppsala kommuns översiktsplan betonar vikten av att uppmuntra till utevistelse genom att skapa livskvalitet i vardagsmiljöer och arbeta med den sociala infrastrukturen oavsett kön. Forskning påvisar ett tydligt samband mellan mängden fysisk aktivitet, utevistelse och hälsotillstånd.

I takt med att Uppsala växer rör sig allt fler människor i de offentliga utemiljöerna. En gånlig utemiljö bidrar till god folkhälsa och livskvalitet, vilka båda är viktiga aspekter vid byggandet av ett hållbart Uppsala. Många, inte minst äldre och rörelsehindrade, behöver möjligheten att med rimliga intervaller kunna sätta sig och vila. En brist på sittplatser begränsar många möjlighet att på egen hand nå service, handel, noder för kollektivtrafik och försvårar ett oberoende liv. En brist på sittplatser begränsar även möjligheten att kunna promenera i rekreativt syfte.

Gruppen äldre personer kommer stå för den största befolkningsökningen efter 2021. Samhällsutvecklingen och den förändrade demografin ställer krav på större tillgänglighet. Uppsala ska vara ett bra samhälle att åldras i och leva i om man har en funktionsnedsättning. Kommunen ska jobba för att förbättra folkhälsa och se till att flera äldre klarar sig längre på egen hand.

Ekonomiska konsekvenser

Riktlinjerna för sittplatser på allmän platsmark medför inte några ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Handlingsplanen innehåller ett förslag till investeringsplanering om 50-75 stycken utbytta/renoverade/nya sittplatser per år fram till år 2026. Investeringskostnaden för detta bedöms vara 650 000-950 000 kr årligen och den ökade driftkostnaden 7 000-10 000 kr per år (där vi räknar med att 60% av sittplatserna är helt nya, övriga utbytta/renoverade).

Stadsbyggnadsförvaltningen

Stadsbyggnadsförvaltningen
Rapport

Datum:
2019-12-10

Diarienummer:
GSN-2018-0153

Handläggare:
Anna Lennartsson
Åsa Blomberg

Version/DokumentID:

Riktlinjer för sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun

Innehåll

Sittplatser på allmän platsmark	3
Syfte	3
Bakgrund	3
Omfattning	4
Definitioner och begrepp	4
Sittplatsernas utformning	4
Avstånd mellan sittplatser	5
Drift- och förvaltning	6
Handlingsplan	6
Lagbestämmelser och krav	6
Källförteckning	7
Bilagor	8

Sittplatser på allmän plats i Uppsala kommun

Fysisk aktivitet har vuxit till en stor fråga i kommuner, landsting, nationellt och internationellt och utgör numera ett eget folkhälsomål i den svenska folkhälsopolitiken. År 2018 antog riksdagen ett nytt nationellt övergripande folkhälsomål med åtta målområden. Man vill skapa samhälleliga förutsättningar för god och jämlik hälsa och bygga ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet. Det har konstaterats att vi generellt sett rör oss för lite för att må bra. Forskning påvisar ett tydligt samband mellan mängden fysisk aktivitet, utevistelse och hälsotillstånd. Uppsala kommuns översiktsplan betonar vikten av att uppmuntra till utevistelse genom att skapa livskvalitet i vardagsmiljöer och arbeta med den sociala infrastrukturen.

I takt med att Uppsala växer rör sig allt fler människor i de offentliga utemiljöerna. En gånghälsosam utemiljö bidrar till god folkhälsa och livskvalitet, vilka båda är viktiga aspekter vid byggandet av ett hållbart Uppsala. Promenadvänliga utemiljöer är både sociala och klimatsmarta. Gående människor hinner se varandra och mötas. De avger heller varken buller eller avgaser och orsakar minsta möjliga påverkan och slitage på utemiljön.

Många, inte minst äldre och rörelsehindrade, behöver möjligheten att kunna sitta och vila för att kunna gå. En brist på sittplatser begränsar de gåendes möjlighet att nå service, handel och noder för kollektivtrafik. Detsamma gäller även för möjligheten att promenera i rekreativt syfte. Sittplatsen bör även ge plats för rullstol och andra hjälpmedel intill soffan.

Uppsala är medlem i WHO:s nätverk för äldrevänliga städer. Andelen äldre växer kontinuerligt och ökningen sker framförallt i åldrarna över 80 år. Ett utökande av tillgängliga sittplatser är en mycket efterfrågad och enkel åtgärd som gynnar folkhälsa och livskvalitet. I Uppsala Mål och budget 2018 förordas att rekreationsstråk ska identifieras och att sittplatser ska göras mer tillgängliga. En god tillgång på sittplatser underlättar för alla gående oavsett ålder eller livssituation. Enligt fritidsvaneundersökningen från 2018 framkom att promenader är den vanligaste motionsformen och den mest förekommande fritidsaktiviteten.

Syfte

Syftet är att ta fram riktlinjer för hur sittplatser på allmän plats ska utformas för att vara tillgängliga och lätta att underhålla, samt med vilket intervall de bör förekomma. **Kommunens sittplatser skall vara icke exkluderande.** Riktlinjerna ska användas vid planering av nya sittplatser, vid upprustning av befintliga och vid skötsel och underhåll.

Bakgrund

Kommunen får återkommande in önskemål om en förbättrad tillgång på sittplatser och utformningen av de befintliga. Som ett första steg för att kartlägga situationen utfördes under sommaren 2017 en inventering av Uppsalas samtliga parkmöbler. Denna gör det möjligt att överblicka var sittplatserna finns, i vilket skick de är och nivån på deras tillgänglighet. Sittplatser kan saknas på strategiska ställen, vara felplacerade, bristfälligt underhållna eller inte leva upp till dagens tillgänglighetskrav. För att komma till rätta med bristerna har en riktlinje för Uppsalas sittplatser efterfrågats.

Omfattning

Riktlinjerna omfattar alla sittplatser på allmän platsmark som ägs av Uppsala kommun, inom Uppsala stad och i centrala delar av de prioriterade tätorterna. Riktlinjerna ska användas internt inom kommunen och av externa projektörer.

För medborgarna finns ett behov av sittplatser med god tillgänglighet även på kvartersmark, som exempelvis vid köpcentrum och olika rekreativa områden. Här krävs en samverkan med berörda mark- och fastighetsägare.

För att underlätta projekteringen av nya sittplatser är en typritning framtagen (se bilaga 1.). Den visar en generell utformning av hela sittplatsen, både placeringen av soffan och markens utformning.

Parallellt med riktlinjerna tas en digital handlingsplan fram. I den analyseras var behov av nya sittplatser finns och var upprustning av befintliga bör prioriteras.

Definitioner och begrepp

Sittplats: Avser både själva möbeln och platsen närmast denna. Sittplatser kan beroende av placering fylla olika funktioner. Längs kommunikationsstråk ger sittplatsen möjlighet till en stunds vila. I parker och andra rekreativa miljöer fungerar sittplatser även som mötesplatser både på ett passivt och aktivt sätt.

Parksoffa: En soffa har alltid ett ryggstöd som man kan vila ryggen emot. För att räknas som tillgänglig krävs även greppvänliga armstöd.

Fåtölj: Likadan som en soffa, men med plats för en person.

Parkbänk: En bänk saknar ryggstöd vilket ger sittmöjlighet från två olika håll. Något som kan passa bra på vissa ställen. Armstöd kan finnas i form av handtag. Av tillgänglighetsskäl ska bänkar endast användas som komplement i närheten av en parksoffa.

Sits: Avser en sits som fästs på en befintlig stolpe, exempelvis en belysningsstolpe. Sitsen ska inte vara för smal och armstöd förbättrar tillgängligheten. En sits kan inte ersätta en parksoffa men vara ett komplement längs stråk där markyta saknas för en soffa.

Bänkbord: Är en kombinerad möbel med soffa och/eller bänk med ett bord, vilket passar bra för pick-nick och när många vill sitta tillsammans. De kan vara flyttbara eller fasta. Bänkbord är utrymmeskrävande och används som komplement till en parksoffa. Efterfrågas främst i rekreativa miljöer och vid utflyktsmål.

Sittplatsernas utformning

För att göra sittplatsen tillgänglig ska parksoffor användas. Soffan ska vara bekväm och lätt att resa sig ur. För att uppfylla detta ska den ha rygg- och armstöd och en tillräckligt hög sitthöjd. Soffan ska placeras vid sidan av gångstråket i en jämn, hårdgjord yta belagd med samma typ av markmaterial som stråket. Intill soffan ska det finnas plats för en rullstol, barnvagn eller rullator.

Framför soffan ska god plats finnas för benen. Avståndet till buskage ska minst vara 0,5 m för att möjliggöra skötsel. Om det finns taktill och visuellt ledstråk intill sittplatsen, så ska det taktila ledstråket ha en markerad platta för sittplatsen.

Lathund för sittplatsers utformning (i enlighet med PBL):

- *Sitthöjd: 0,45-0,50 m. Sitsen ska inte luta bakåt.*
- *Höjd på armstöd: 0,70 m. Armstödens framkant ska vara greppbara.*
- *Plats för rullstol intill, 1 x 1 m.*
- *Markbeläggningen ska vara hårdgjord och av samma material som gångstråket.*

Avstånd mellan sittplatser

Avståndet mellan sittplatserna ska anpassas efter platsens nyttjande, beskaffenhet och antalet användare. Vid frekvent använda stråk, där många människor rör sig samtidigt, kan sittplatser behöva placeras tätare. Även vid backig terräng kan avståndet mellan sittplatserna behöva placeras tätare för att ge möjlighet till paus och vila. Nedan följer vilka avstånd som ska användas vid nybyggnation:

Gångstråk

Sittplatser ska placeras med jämna avstånd med ett intervall på 200 m längs gångstråk i gatu- och parkmiljöer.

I prioriterade stråk där många äldre och rörelsehindrade rör sig placeras sittplatser tätare, med ett avstånd av 50-100 m.

Målpunkter

I närheten av handel, service och vård samt vid noder för kollektivtrafik placeras sittplatserna med ett avstånd på 100 m. I vissa fall, där marken är kvartersmark och inte ägs av kommunen, krävs en samverkan med berörd fastighetsägare.

Smultronställen och mötesplatser

I särskilt upplevelserika miljöer, där många människor vill vistas, kan antalet sittplatser behöva utökas. Det kan vara vid en lekplats, intill särskilt vackra planteringar, vid speciella vyer (som årummet) och vid utegym. Här kan flera sittplatser placeras intill varandra. En av dessa ska alltid vara tillgänglig.

Vid utflyktsmål, som besöks av grupper, ska möjlighet finnas till pick-nick. Vanliga sittplatserna kompletteras med bänkbord varav några ska vara tillgänglighetsanpassade. Detsamma gäller även vid grillplatser.

Friluftsliv och rekreation

Så många som möjligt ska ges möjlighet att ta sig ut i grönska och natur. Utvalda stråk ska därför i möjligaste mån göras tillgängliga. Längs dessa bör avståndet mellan sittplatser inte överskrida 250 m.

Rekommenderade avstånd mellan sittplatser

- *Längs gång-/rörelsestråk: 200 m*
- *Prioriterade gångstråk: 50-100 m*
- *Kring välbesökta målpunkter: 100 m*
- *Smultronställen och mötesplatser: Utökat antal sittplatser, ev. bänkbord*
- *Friluftsliv och rekreation, tillgängliga stråk: 250 m*

Drift- och förvaltning

Kommunens sittplatser ska vara inbjudande och hållas i ett gott skick. För att hålla nere drift- och underhållskostnaderna ska parkmöbler vara slitstarka och hållbara. Slitageutsatta delar ska kunna underhållas och enkelt bytas ut.

Sofforna skall saneras från klotter och underhållas kontinuerligt för att hålla över tid. För att undvika nedsmutsning av fåglar ska placering direkt under trädkronor undvikas. Soffor får gärna placeras i vandrande skugga.

Vid placering av sittplatser ska snöröjningsvägar tas i beaktning. Fordon måste kunna ta sig fram och plats ska finnas för snöupplag på angivna platser.

Snöröjning ska göras så att sittplatserna hålls tillgängliga. Snö ska inte plogas upp på sofforna utan läggas på andra ytor.

Sittplatser ska vårstädas i samband med sandupptagning på övriga ytor. Sand ska tas bort både på soffor och på marken runtomkring.

I de fall där sittplatserna är placerade på ytor med lösa slitlager ska dessa kompletteras vid behov.

Handlingsplan

Handlingsplanen är ett digitalt dokument som kommer att uppdateras kontinuerligt. I den analyseras sittplatser längs gångstråk, vid målpunkter och mötesplatser stadsdel för stadsdel. Brister gällande antal, avstånd, placering och skick redovisas och ligger till grund för prioritering av åtgärder. Stråk där många äldre och rörelsehindrade rör sig identifieras, analyseras och prioriteras. I handlingsplanen redovisas prioriteringsordningen för planerade åtgärder samt vilka som utförts.

Lagbestämmelser och krav

Boverkets författningssamling, BFS 2011:5 ALM2

Sittplatser 15 § Sittplatser som kan användas av personer med nedsatt rörelseförmåga ska finnas i anslutning till gångytor och vid viktiga målpunkter.

Allmänt råd

Sittplatser bör exempelvis finnas, på torg, vid hållplatser, på perronger, vid trappor och med jämna mellanrum längs gångvägar och i parker. En sittplats bör ha ryggstöd och armstöd, ha sitthöjden 0,45–0,50 meter och armstödshöjden 0,70 meter och ha armstöd med framkant som går att greppa om. Armstöden bör nå förbi sittytans framkant. Vid sidan om sittplatsen bör det finnas plats för en rullstol. Sittplatser bör placeras vid sidan av gångytan.

Plan och Bygglagen 2 kap. 3§ och 7§

Boverket (2011). Boverkets författningssamling BFS: 2011:5 ALM 2.
<https://rinfo.boverket.se/alm/pdf/bfs2011-5-alm2.pdf>

Källförteckning

Uppsala kommun (2013). Uppsalas parker, riktlinjer.

Uppsala kommuns Mål och budget 2018

Uppsalas parker- Riktlinjer (2016)

Möjlighet att sitta för att kunna gå SLU En fältstudie kring tillgång och användbarhet av bänkar i Sala backe i Uppsala

Om hur det är att åldras i Uppsala, Huvudrapport, november 2017

Statens folkhälsoinstitut (2006): Fysisk aktivitet och folkhälsa, Rapport R 2006:13 ISSN 1651-8624 ISBN 91-7257-468-2

